

Др Ана ЧОВИЋ¹

Институт за упоредно право у Београду

ПОРОДИЦА НА РАСКРШЋУ – ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ ДА СЕ НА ЊИХ ОДГОВОРИ

Апстракт: Иако стичемо утисак да су сви сегменти наших живота правно регулисани, у области људских права се многа од њих не реализују и остају само слово на папиру. Као најмлађи чланови друштвене заједнице деца не могу самостално да се старају о реализацији и заштити сопствених права. Ове обавезе су законом додељене њиховим најближим сродницима, који се често налазе у улози субјеката који крше права деце. Рад државних органа и служби надлежних за поступање у овој области, указује да је кадар у њима недовољно обучен, без довољно буџетских средстава неопходних за адекватно пружање заштите, када је она ускраћена у породичном окружењу. Дужина трајања поступака, а некад и прописана процедура, отежавају благовремено поступање, чиме се кршење права продужава, а заштита одлаже.

У раду се разматра значај планирања породице, као један од основних предуслова за њено функционисање и стварање окружења за здрав живот и развој свих њених чланова, са посебним освртом са узроке и последице породичног насиља, као све присутнијег социолошког феномена и изазова за правну струку. Живот у савременим условима суочио нас је и упознао са различитим опасностима које са собом носи интернет као прозор у виртуелни свет и потврдио да право има употребну вредност само уколико се прилагођава променама у физичком свету око нас, прати их и регулише на начин који ће свим учесницима обезбедити сигурнији живот и рад у њему. Понекад, као у случају избегавања давања издржавања, говоримо о економском виду насиља, које још увек није довољно препознато и санкционисано, с обзиром на непостојање довољно раширене свести о свим његовим последицама. Ако је породица основна ћелија друштва, дете је срж те ћелије и стога његово право на живот у породици - живот достојан малог човека, мора бити приоритет број један. Данас када је породица на раскршћу, изазови са којима се суочава се повећавају, као и наша обавеза да на њих одговоримо.

Кључне речи: породица, права деце, породично насиље, издржавање деце.

---

¹ Виши научни сарадник, tankosicana@yahoo.com

1. УВОД

Схватање детињства је током историје зависило од културе, традиције и друштвене структуре, а са развојем друштва и формирањем модерне државе јављају се први покушаји државе да се дете заштити. Права детета важе за дете у складу са узрастом, без било какве дискриминације – универзална су, припадају сваком детету као људском бићу, без обзира на пол, расу, национално и социјално порекло, имовину или други статус. Она су недељива, што значи да су од једнаког значаја, међусобно зависна, и неотуђива, јер се појединац не може одрећи нити лишити тих права. Деца су током историје често била злостављана и предмет експлоатације, а од средине прошлог века јавља се идеја о кодификовању њихових права. Са правима деце тесно је повезано планирање породице као свесна делатност индивидуе и парова у репродуктивном добу живота. Такође, с обзиром на значај насиља у породици, као све присутнијег феномена последњих година, неопходно је истаћи да оно у било ком облику има негативне последице на жртву, а њихов интензитет и далекосежност у случају када се у улози жртве налазе деца, немерљиве су с обзиром на њихов узраст. Када се говори о насиљу над децом, погрешно је изједначавати га искључиво са насиљем у породици, будући да се на тај начин занемарује комплексност саме појаве и различити облици путем којих се она може манифестовати, као што су злоупотреба деце путем интернета или ускраћивање издржавања које представља економски вид насиља.

2. ЗНАЧАЈ ПЛАНИРАЊА ПОРОДИЦЕ

Циљ планирања породице је планирање броја деце и временског распореда рађања или усвајања деце, које обухвата биолошке, здравствене, демографске, социолошке, економске и психолошке аспекте. Срећна породица је стуб друштва и темељ за очување психичког и физичког здравља сваког појединца. Реализација породице треба да буде резултат заједничке одлуке партнера, а не нешто што се догађа случајно и неочекивано. Стварање породице и њено планирање је право загарантовано уставном и законском регулативом, али и обавеза према генерацијама које тек долазе.² Када се говори о праву на слободно одлучивање о рађању у оквиру права на планирање породице, поставља се питање да ли се и на који начин оно супротставља праву фетуса на живот

---

² А. Човић, *Права детета – еволуција, реализација и заштита*, Београд: Институт за упоредно право, 2017, 11.

и у том смислу су значајне пресуде Европског суда за људска права у овој области.

Један од начина да се реализује планирана породица и најпожељнији облик заштите деце без родитељског старања је усвојење, којим се деца обезбеђује трајна заштита и одрастање у породичној средини. С тим у вези, постоји дилема да ли се право на планирање породице подједнако гарантује свима или су истополни парови дискриминисани законском регулативом, као и да ли је усвојење детета од стране истополног пара у складу са његовим најбољим интересом, што је стандард који се законом изричито прописује као услов за заснивање усвојења. Слобода рађања подразумева више одвојених људских права и слобода као што су право на брак и заснивање породице, право на планирање породице, право на репродуктивно здравље, право на једнакост и забрану дискриминације, право на информацију и образовање и право на приватност и породичан живот. Право на планирање породице није експлицитно гарантовано ниједним међународним документом. Основу за његову заштиту могу представљати члан 23 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (посебна заштита породице и детета), члан 12 Европске конвенције о људским правима (право на брак) и члан 16 УН Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (обавеза држава да обезбеде једнакост мушкараца и жена и у области планирања породице). У Уставу Републике Србије³ члан 63. утврђује “право свакога да одлучује о рађању деце”, што је новина у односу на формулацију из члана 27. претходног устава који је утврђивао право човека да слободно одлучује о рађању деце.⁴ Члан 5. Породичног закона утврђује да жена слободно одлучује о рађању. Брак се у члану 62. устава дефинише као заједница живота мушкарца и жене. Устав из 1990. године није говорио о томе ко чини један брак, већ је само садржао одредбу да се „брак и односи у браку и породици уређују законом”. У Повељи о људским и мањинским правима и грађанским слободама из 2003. године, говори се о равноправности супружника, без навођења пола.⁵ На овај начин, чланом 62. устава је повређен принцип забране смањивања достигнутог нивоа људских права. Хомосексуалци не могу да остваре право на брак и заснивање породице, не могу да планирају породицу, да усвајају децу, иако Закон о забрани дискриминације из 2009.

---

³ Устав Републике Србије, ”Службени гласник РС”, бр. 98/2006.

⁴ Устав Републике Србије, ”Службени гласник РС”, бр. 1/1990.

⁵ Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама, ”Службени лист СЦГ”, бр. 6/2003.

године забрањује дискриминацију засновану на полу, роду, сексуалној оријентацији и квалификује их као тешке облике дискриминације.⁶

Конвенција о људским правима у члану 2 утврђује да је право свакога на живот заштићено законом и да нико не сме бити намерно лишен живота, осим приликом извршења судске пресуде на смртну казну за кривична дела за која је та казна предвиђена законом.⁷ У ставу два истог члана се утврђује, да није у супротности са одредбама овог члана ни лишење живота проишло из употребе силе, која је била нужно потребна при одбрани било које особе од противправног насиља, при законитом хапшењу или спречавању бекства особе која је законито лишена слободе и ради сузбијања побуне или немира у складу са законом. У Конвенцији не пише када живот почиње и када се завршава, што је спорно у односу на законе који дозвољавају прекид трудноће или еутаназију. У државама чланицама Савета Европе нема опште сагласности о абортусу, па се и Европски суд за људска права уздржавао од доношења чврстих ставова по том питању. Закони о абортусу су различити у земљама Европске уније.⁸ Питање могућности абортуса у односу на право фетуса на живот остаје у границама процене државе у складу са њеним законодавством. Мишљења сам да абортус не треба схватити као редован метод планирања породице, већ као опцију којој се прибегава у ситуацијама када се трудноћа из неког оправданог разлога не може одржати, док је у осталим случајевима он последица непостојања свести о неопходности планског реализовања породице.⁹

3. НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Породични закон је поред опште дефиниције насиља у породици одредио приоритетне заштићене вредности: телесни интегритет, душевни интегритет и заштиту здравља. Закон је дефинисао карактеристичне облике насиља и то: наношење телесних повреда; покушај наношења телесних повреда; присиљавање на сексуални однос; навођење на сексуални однос лица које није навршило 14 година живота или немоћног

---

⁶ Закон о забрани дискриминације, "Службени гласник", бр. 22/2009.

⁷ Европска конвенција о људским правима, Савет Европе, 1950. (Службени лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003).

⁸ На Малти је намерни прекид трудноће законом забрањен, а у Ирској је дозвољен само уколико је неопходан да би се спасио живот мајке. У већини земаља ЕУ абортус се може обавити до 12. недеље трудноће, осим у Шведској у којој је намерни прекид трудноће дозвољен до 18. недеље трудноће. Шведска има најлибералнији закон о абортусу, јер је абортус могуће обавити и у 22. недељи трудноће уз посебну сагласност стручњака, а малолетницама није потребна писмена сагласност родитеља (Abortion Act of 1974, SFS 1974:595).

⁹ А. Човић, (2017а), 32.

лица; ограничавање слободе кретања или комуницирања са трећим лицима, вређање; свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање.¹⁰

Циљ мера породичноправне заштите је да се жртва насиља у породици заштити од физичког и психичког малтретирања и угрожавања интегритета, здравља и личне безбедности, али и да се обезбеди спречавање поновног извршења насиља у породици и елиминишу узроци и околности који доводе до могућег понављања насиља. Законодавац је таксативно прописао врсте мера и то: издавање налога за иселење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно закупа непокретности; издавање налога за уселење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно закупа непокретности; забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице.¹¹ Мере породичноправне заштите од насиља у породици у погледу времена трајања одређује суд са максималним трајањем од годину дана и могу се продужавати неограничен број пута, све док не престану разлози за одређивање истих. Одређивање ових мера зависи од врсте и облика испољавања насиља, од околности под којима је насиље извршено, а од значаја је и субјективни однос насилника према извршеном насиљу. Суд посебно врши процену опасности од понављања насиља, што представља одлучујући фактор за одређивање врсте заштитних мера и одређивање више врста мера.

За све облике насиља у породици предвиђене нашим кривичним законодавством, одређено је гоњење по службеној дужности. Преузимајући гоњење, држава показује да насиље у породици третира као озбиљно, друштвено штетно понашање, а насилницима се шаље порука да се насиље у породици неће толерисати, као и да ће се јавним гоњењем жртве охрабрити да изађу из насилног односа. Кривично дело насиља у породици предвиђено је чланом 194 КЗ. За основни облик прописана је казна затвора од три месеца до три године.¹² Када се говори о насиљу над

---

¹⁰ Члан 197 Породичног закона ("Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011, 6/2015).

¹¹ Члан 198 ПЗ

¹² Када је при извршењу дела коришћено оружје, опасно оруђе или средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, учинилац се може казнити затвором од шест месеци до пет година. Ако је услед дела из става 1. и 2. овог члана наступила тешка телесна повреда или трајно и тешко нарушавање здравља члана породице или је дело извршено према малолетнику, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година. Ако је услед дела из став 1. и 2. овог члана наступила смрт члана породице, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година. Ко прекрши мере заштите од насиља у породици које му је суд одредио на основу закона, казниће се казном затвора од три месеца до три године и новчаном казном.

децом, најчешће се мисли на физичко и сексуално насиље, иако постоје појавни облици насиља чије последице не морају бити на први поглед уочљиве, али су подједнако озбиљне. За сваки од ових облика карактеристична је тежња успостављања моћи и одређене контроле над жртвом, најчешће злоупотребом дететовог поверења, и они су следећи:¹³

1. физичко насиље - када насилник користи део тела или неки предмет да повреди дете или контролише његово понашање, као нпр. затварање, чупање, гурање, уједање, давлeње, спаљивање, претња и злостављање оружјем, убиство;

2. сексуално насиље – када се дете приморава да учествује у одређеној сексуалној активности, као нпр. присиљавање на сексуални однос, егзибиционизам, додиривање детета против његове воље, излагање детета сексуално преносивим инфекцијама, покушај контроле дететове сексуалности, сексуална експлоатација, присилна проституција, присилни абортуси и стерилизације;

3. емоционално насиље – када неко речима или делима чини да се дете осећа безвредно, нпр. непрестано критиковање, називање погрдним именима, понижавање детета у присуству других људи, забрана контаката са фамилијом и пријатељима, уништавање имовине, претње, застрашивање;

4. психичко насиље – када се употребом претње проузрокује страх детета у циљу успостављања контроле над њим, као нпр. претња насиљем, напуштањем, социјална изолација, вербална агресија;

5. духовно насиље – када неко користи дететова религијска и духовна уверења у циљу манипулације, доминације и контроле над њим, као нпр. присиљавање на верску и духовну праксу и обреде, исмејавање дететових религијских и културних уверења, покушај спречавања детета да их практикује;

Кривичне санкције које могу бити изречене за насиље у породици, поред предвиђене новчане и затворске казне јесу и изрицање условне осуде, а када је у питању само новчана казна, тада је могуће изрицање само судске опомене. Ако је суд констатовао неурачунљивост може бити изречена и мера безбедности обавезног лечења и чувања у здравственој установи. Када је изречена затворска казна или условна осуда, суд може изрећи, и без предлога тужиоца, меру безбедности обавезног лечења алкохоличара и наркомана. Кривични законик Републике Србије, члан 194 ("Сл. Гласник РС", 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016).

¹³ А. Човић, "Насиље над децом – појавни облици и мере заштите", *Насиље у Србији – узроци, облици, последице и друштвене реакције*, Београд: Криминалистичко – полицијска академија, 2014, 376 – 377.

6. културно насиље – када је дете оштећено као резултат праксе одобрене од стране његове културе, традиције или религије, као нпр. женско обрезивање, силовање деце, дечји бракови, злочини из части. У односу на овај проблем значајна је Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, која обавезује земље потписнице да домаћим законодавствима предвиде кривично гоњење за одређена кривична дела, попут гениталног сакаћења жена и девојчица, принудни брак, узнемиравање личности, принудни абортус и принудну стерилизацију.

7. вербално насиље – када неко речима, усмено или писмено, чини да се дете осећа повређено, као нпр. псовање, исказивање неповерења, изражавање негативних очекивања, подсећање на прошле грешке, претња насиљем према детету или осталим члановима породице;

8. финансијско или материјално насиље – када се контролишу финансијски и материјални ресурси детета, на начин који изазива негативне крајње ефекте, као нпр. уништавање имовине, ускраћивање финансијске подршке у циљу контроле и манипулације дететом, ускраћивање хране и здравствене заштите;

9. занемаривање – када лице које има обавезу да брине о детету, да му обезбеди негу и помоћ, то не чини, нпр. не обезбеђује му склониште, храну, лекове, одећу, пажњу у ситуацији када је дете повређено, болесно или уплашено.

Након насиља у породици, најзаступљеније је насиље у школама, а једно од окружења у коме постоји могућност да деца буду изложена насиљу су и системи социјалне заштите и правосуђе. Насиље у друштвеној заједници везано је за вршњачко насиље, полицијско насиље, насиље које изазивају банде, физичко и сексуално насиље, отмице и трговину људима, а у новије време и за масовне медије и информационе и комуникационе технологије.

Године 2013. усвојен је врло значајан Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима.¹⁴ Овим законом се уређује вођење посебне евиденције лица осуђених за кривична дела против полне слободе извршених према малолетним лицима и прописују се посебне мере које се према овим учиниоцима спроводе (чл.1). Примењује се на учиниоце који су према малолетним лицима извршили следећа кривична дела: силовање (чл. 178. ст. 3. и 4. Кривичног законика); обљуба над немоћним лицем (чл. 179. ст 2. и 3. Кривичног законика); обљуба над дететом (чл.180.

---

¹⁴ Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, "Службени гласник РС", бр. 32/2013.

Кривичног законика); обљуба злоупотребом положаја (чл. 181. Кривичног законика); недозвољене полне радње (чл. 182. Кривичног законика); подвођење и омогућавање вршења полног односа (чл. 183. Кривичног законика); посредовање у вршењу проституције (чл. 184. ст. 2 Кривичног законика); приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију (чл. 185. Кривичног законика); навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама (чл. 185а Кривичног законика); искоришћавање рачунарске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дела против полне слободе према малолетном лицу (чл. 185б Кривичног законика). Закон се не примењује на малолетне учиниоце наведених кривичних дела. Учиниоцу кривичног дела из члана 3. овог закона суд не може да ублажи казну, ово лице се не може условно отпустити, а кривично гоњење и извршење казне не застаревају за наведена кривична дела која су извршена према малолетним лицима. Осудом за кривично дело из члана 3. овог закона обавезно наступају одређене правне последице и то: престанак вршења јавне функције; престанак радног односа односно позива или занимања које се односи на рад са малолетним лицима; забрана стицања јавних функција; забрана заснивања радног односа, односно обављања позива или занимања које се односи на рад са малолетним лицима. Правне последице наступају даном правноснажности пресуде. Према учиниоцу кривичног дела из члана 3, након издржане казне затвора, спроводе се посебне мере у трајању најдуже 20 година након извршене казне затвора: обавезно јављање надлежном органу полиције и Управе за извршење кривичних санкција; забрана посећивања места на којима се окупљају малолетна лица (вртићи, школе, дечије манифестације); обавезно посећивање професионалних саветовалишта и установа; обавезно обавештавање о промени пребивалишта, боравишта или радног места; обавезно обавештавање о путовању у иностранство. О лицима осуђеним за наведена кривична дела води се посебна евиденција која садржи име и презиме одуђеног, ЈМБГ осуђеног, адресу пребивалишта, податке о запослењу осуђеног, све податке од значаја за физичко препознавање осуђеног и његове фотографије, ДНК профил осуђеног, податке о кривичном делу и казни на коју је осуђен, податке о правним последицама осуде и податке о спровођењу посебних мера прописаних овим законом.

Насиље над децом је, с обзиром на узраст жртава, вид насиља који захтева брзу и неодложну реакцију у циљу његовог потпуног елиминисања. Све док се то не деси и док оно постоји, макар и у најмањој мери, држава и њени органи, све релевантне организације и ми као грађани, јесмо саучесници и неми посматрачи, који нашој деци, уместо

хуманијег и сигурнијег света за живот, остављају само правну регулативу као празна слова на папиру.¹⁵

4. ОПАСНОСТИ КОЈИМА ЈЕ ИНТЕРНЕТ ОТВОРИО ВРАТА

Експлоатација деце путем информационих и комуникационих технологија подразумева насиље, искоришћавање, злоупотребу и/или показивање непристојног садржаја деци, регрутовање деце за илегалне активности и друге форме деликвентног понашања које угрожавају права детета. Груминг је процес у ком се деца наговарају или подстичу да учествују у интеракцијама сексуалног садржаја путем интернета или телефонских уређаја, при чему су често изложена нежељеним порнографским садржајима. Секстинг је слање узнемиравајућих садржаја (експлицитних текстова, слика, снимака) путем информационих и комуникационих технологија другој особи (најчешће путем СМС-а, ММС-а, електронске поште, Фејсбука или Мајспејса и других друштвених мрежа и чет-румова). Сајбер-булинг постоји када особа или група људи користи интернет, мобилни телефон, онлајн игрице, друштвене мреже или било који други облик информационих и комуникационих технологија да би претила, узнемирала или понижавала неког другог и друге врсте насилног понашања које угрожавају права детета.¹⁶

Пет је примарних начина коришћења интернета у извршењу ових кривичних дела: (а) завођење, (б) производња дечје порнографије, (в) организовање састанака и других комуникација, (г) награђивање жртве и (д) оглашавање или продаја жртве.¹⁷ Већина преступника (61%) користи интернет само на један од ових начина, 30% њих користи на два и 9% користи на три наведена начина.¹⁸

Информационе технологије представљају део формалног образовања у многим земљама.¹⁹ Правна регулатива у овој области се

---

¹⁵ А. Човић, (2017а), 51.

¹⁶ А. Човић, "Начини злоупотребе деце путем интернета", *Интернет и друштво*, Српско социолошко друштво, Филозофски факултет Универзитета у Нишу и Институт за упоредно право у Београду, 2014, 385.

¹⁷ Mitchell et al. "The Internet and Sexual Abuse", *Child Maltreatment* 10 (1), 2005, 54.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Компаративна истраживања о коришћењу интернета, у преко 27 европских земаља, показују да је у току 2005. године 70% деце узраста од 6-17 година користило интернет, док је тај број у току 2008. порастао на 75%. Деца узраста од 6-10 година чине 60% корисника интернета у овом случају. У Италији око 45% деце користи интернет, у Грчкој око 50%, а у Финској чак 94%. Око 39% деце, узраста од 9-10 година, приступа интернету у својим спаваћим собама. Тај проценат се повећава на 67% за узраст од 15-16 година старости. ЕУ Кидс Онлајн истраживање имало је за

постепено развијала, а данас је заштита деце од злоупотреба путем интернета постала императив у већини савремених законодавстава. Посебну пажњу заслужује анализа решења норвешког кривичног законодавства из 2007. године, чија је сврха заштита деце у ранијој фази експлоатације.²⁰

Одлучујућу улогу у процесу превенције морају имати наставници у школама и родитељи, као лица са којима дете проводи највећи део свог времена. Како би били способни да обаве овај важан задатак, условљен изазовима модерног доба, родитељи морају бити врло добро едуковани, што често није случај. Када говоримо о кривичним делима из ове области, не треба се ослањати искључиво на казнену политику, јер нагласак мора бити на превенцији, због специфичне природе ових кривичних дела и због чињенице да се њима штите деца као физички и психички најостељивија категорија становништва.²¹

циљ утврђивање онлајн ризика за децу. Давање личних података је утврђено као најчешћи ризик (за половину тинејџера на мрежи). Алтернативни уређаји се све више користе за одлазак на мрежу. Анкета Ливингстона и Хадона (2010) показала је да 21% деце, узраста од 9 до 16 година, приступа интернету путем мобилног телефона. Млади људи, такође, широко употребљавају интернет користећи интерактивне услуге као што су игре, социјално умрежавање преко интерфејса и инстант порука, које су постале врло доступне као апликације за мобилне телефоне. Julia Davidson et al, *Online Abuse: Literature Review and Policy Context*, 2001, 6.

²⁰ Члан 201а је нови одељак у норвешком Кривичном закону. Када одрасла особа комуницира са дететом и пристаје да се састане са намером извршења сексуалног дела, може бити осуђена за ово кривично дело. Починилац се мора појавити на састанку да би се дело сматрало извршеним. Намера да се састане није довољна, углавном зато што је њу тешко доказати ван сваке сумње. Дакле, правни израз је: "... да је стигао на место састанка или на место које се може сматрати местом састанка". Ово место је идентификовано као потенцијално место злочина. Важан критеријум је да постоји договор да се починилац и дете састану лично. Такав "споразум" треба схватити у широком смислу. Није нужно да постоји експлицитна сагласност за састанак. Довољно је да учинилац оправдано очекује да се он и дете упознају на одређеној локацији, у одређеном временском периоду. Такође, није од утицаја да се утврди ко је иницирао састанак. Међутим, контакт направљен са дететом није сам по себи злочин. Постоје добри разлози да одрасли и деца имају контакт користећи медије, као што је интернет. Одрасли и дете могу делити исто интересовање за спорт или игре, или размењивати искуства и играти игре на нету. А. Човић, (2017а), 62.

²¹ *Ibid.* 63, 64.

5. ПРАВО ДЕТЕТА НА ИЗДРЖАВАЊЕ

Издржавање је правни однос између две стране у коме једна страна - поверилац издржавања има право да захтева од друге стране - дужника издржавања одређено давање, које се састоји у обезбеђењу средстава за задовољење егзистенцијалних потреба. Породични закон разликује издржавање између супружника, ванбрачних партнера, мајке детета, издржавање између родитеља и детета, брата и сестре, адоптивних и тазбинских сродника. Издржавање се одређује према потребама повериоца и могућностима дужника издржавања, при чему се води рачуна о минималној суми издржавања. Ако се висина издржавања одређује у проценту од редовних месечних новчаних примања дужника издржавања (зарада, накнада зараде, пензија, ауторски хонорар итд.), висина издржавања, по правилу, не може бити мања од 15% нити већа од 50% редовних месечних новчаних примања дужника издржавања умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање. Ако је поверилац издржавања дете, висина издржавања треба да омогући најмање такав ниво животног стандарда за дете какав ужива родитељ - дужник издржавања.²²

Када је реч о издржавању малолетног детета, родитељи су према члану 154 Породичног закона дужни да издржавању своје дете, и по цену жртвовања сопствених потреба и одрицања од властитог егзистенцијалног минимума. Они имају законску обавезу да обезбеде издржавање за своје малолетно дете било из сопствене имовине или прихода, а околност што је родитељ незапослен, води се на евиденцији Националне службе за запошљавање или нема сопствену имовину, није оправдани разлог за његово ослобођење од обавезе издржавања малолетног детета. У периоду када супружници пролазе кроз поступак развода брака, деца често постају жртве емотивног насиља, а након окончаног поступка и жртве економског насиља у ситуацијама када им се ускраћује законом утврђено право на издржавање, пошто се дешава да други родитељ са којим дете не живи (најчешће отац), обавезу избегава тако што прикрива висину стварних прихода и имовину коју поседује.²³ Посебно су компликоване ситуације када се у иностранству налази родитељ који је дужник издржавања и који не извршава своју обавезу, а други самохрани родитељ је незапослен и без средстава за живот. Услед

---

²² Члан 162 Породичног закона

²³ А. Човић, "Штета услед нереализовања алиментационих захтева и правна регулатива у овој области", *Одговорност за штету, накнада штете и осигурање*, Зрењанин: Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, 2017, 134.

недавања издржавања поверилац дете може да претрпи и одређену материјалну и/или нематеријалну штету, што може довести до покретања поступка за накнаду штете. У ситуацији када постоји правоснажна судска одлука о висини обавезе и начину и динамици испуњења коју дужник издржавања не поштује, повериоцу на располагању стоји могућност да покрене: поступак за принудно извршење, поступак обезбеђења потраживања, парнични поступак за накнаду штете или кривични поступак, будући да је недавање издржавања нашим кривичним законодавством прописано као кривично дело или за кривично дело *Кршење породичних обавеза*.²⁴

Конвенција УН о правима детета из 1989. године прописује обавезу држава потписница да предузму неопходне мере како би се обезбедило добијање средстава за издржавање од родитеља или других особа које су материјално одговорне за дете, у границама држава потписница, а ако дужник издржавања и дете не живе у истој држави, државе потписнице склапањем међународних споразума и на друге начине проналазе потребна решења.²⁵ У члану 3. се предвиђа начело најбољег интереса детета као једно од основних начела које се мора узети у обзир у свим активностима које се предузимају у вези са дететом, а у члану 18. се дефинише родитељска одговорност и прописује да родитељи сnose одговорност за развој и подизање детета.

Њујоршка конвенција о остваривању алиментацијских захтева у иностранству из 1956. године на снази је у Републици Србији.²⁶ Ако се поверилац и дужник налазе на територији различитих држава које су потписнице ове конвенције, поступак се поједностављује и убрзава именовањем отпремничког и посредничког органа. Поверилац подноси захтев отпремничком органу своје државе који ће га затим проследити држави дужника преко посредничког органа. Ако се дужник издржавања налази на територији Републике Србије, поверилац треба да достави сва документа која су неопходна према прописима наше државе.

Хашку конвенцију о међународном остваривању издржавања за децу и осталих облика породичног издржавања из 2007. године ЕУ је ратификовала 9. априла 2014. године. У првом плану је заштита деце, а нагласак је стављен на њихово издржавање. У члану 48. и 49. прописано је да ће ова конвенција заменити Хашку конвенцију о признању и извршењу

---

²⁴ *Ibid.*, 143.

²⁵ Конвенција о правима детета, УН, 1989. ("Службени лист СФРЈ – Међународни уговори", бр. 15/1990 и "Службени лист СРЈ", бр. 4/96, 2/97).

²⁶ Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству, Њујорк, 20.6.1956. ("Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори и други споразуми, бр. 2/60).

у материји алиментацијских обавеза према деци из 1958. године и Хашку конвенцију о признању и извршењу одлука о издржавању из 1973. године, као и Нјујоршку конвенцију у оном делу у коме се поља њихових примена преклапају. У овој области од значаја је и Протокол о праву меродавном за обавезу издржавања, усвојен 23. новембра 2007. године. У њему се налазе колизионе норме које одређују меродавно право за обавезу издржавања која произилази из породичних односа, крвног сродства, брака или тазбинског сродства, као и издржавање детета рођеног у браку или ван њега (чл. 1. ст. 1.). Ове колизионе норме Протокола саставни су део и Регулative број 4/2009 о међународној надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји издржавања, којом је уређена област остваривања издржавања деце у прекограничним предметима унутар ЕУ.²⁷ На основу Регулative аутоматски се признају одлуке о издржавању које потичу из држава које су обавезане Протоколом, док у другим случајевима одлука мора бити проглашена извршном, а постоји и право жалбе. Протокол се примењује у нашој држави од 2013. године, чиме се регулише прекогранично издржавање деце између држава у којима је Протокол на снази, што је врло битно са аспекта обавезе да се домаће право усагласи са правом ЕУ, што произилази из Споразума о стабилизацији и придруживању. Његовом ратификацијом отворено је питање повезаности његових колизионих норми са нормама о надлежности Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља (ЗРСЗ).

Нацрт Грађанског законика, предвиђа увођење алиментационих фондова. Из тих фондова би се детету родитеља који више не живе у брачној или ванбрачној заједници, исплаћивало издржавање које је суд одредио правноснажном и извршном одлуком, а коју родитељ - дужник издржавања, избегава да изврши. Фонд би преузео терет принудне наплате од родитеља дужника који би касније држави морао да врати исплаћени износ уз трошкове принудне наплате, у интересу детета. До усвајања овог предложеног законског решења мајке деце чији очеви не желе добровољно да плаћају алиментацију коју је одредио суд, могу да се обратe приватним извршитељима, који имају механизме да нађу најефикаснији начин за намирење потраживања - административном забраном на плати или пензији или продајом покретне или непокретне имовине дужника.²⁸

---

²⁷ Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations.

²⁸ А. Човић, (2017b), 146.

6. ПРАВО ДЕТЕТА НА ЖИВОТ У ПОРОДИЦИ

Устав Републике Србије гарантује посебну заштиту деци без родитељског старања (чл. 66 Устава РС) и право детета да сазна порекло и очува свој идентитет (чл. 64 Устава РС). Законом је прокламовано право детета да зна ко су му родитељи и право да са навршених 15 година изврши увид у матичну књигу рођених и другу документацију која се тиче његовог порекла (чл. 59 ПЗС и чл. 41 Закона о матичним књигама), као и право детета да живи са родитељима. Ово право може бити ограничено само судском одлуком о потпуном или делимичном лишењу родитељског права, као и одлуком суда у случају насиља у породици (чл. 60 ПЗС).

Породични закон РС у чл. 95 ст. 2, предвидео је могућност да родитељи означе усвојиоце детета, што представља значајну новину у односу на Закон о браку и породичним односима који му је претходио и коју такву могућност није познавао. Иако родитељи бирају усвојиоце детету, усвојење се заснива решењем органа старатељства, на основу кога се врши нови упис у матичну књигу рођених. Тумачењем члана 318 ст. 1, који прописује да је орган старатељства који је изабрао будуће усвојитеље дужан да им упуту дете ради узајамног прилагођавања, произилази да у случају када родитељи изаберу усвојиоце, таква обавеза не постоји. У годинама након усвајања Породичног закона, уочене су одређене злоупотребе у вези са чланом 95 ст. 2, које доводе до недоследне примене закона, а односе се на ситуације када будући усвојитељи који имају утврђену општу подобност за усвојење и налазе се у Јединственом личном регистру усвојења, и друга заинтересована лица, трагају за родитељима и са њима постижу договор да их они означе као усвојиоце. Претходно, из штампе, породилишта или на други начин, ова лица долазе до информација да је дете напуштено или да родитељи неће вршити родитељско право, а договори се често закључују уз присуство адвоката као пуномоћника будућих усвојитеља, Због свега наведеног, 2007. године је интервенисало Министарство рада и социјалне политике, дајући мишљење о примени члана 95 ст. 2 и члана 317 ст. 3. Породичног закона (Мишљење о примени члана 95 ст. 2 и чл. 317 ст. 3 Породичног закона, бр. 110 – 00 – 00681/2007 – 14 од 17. јула 2007. године).²⁹

---

²⁹ Члан 317 ст. 3 се односи на процену споразума будућих усвојитеља и родитеља (старатеља) и прописује да се избор будућих усвојитеља не врши ако усвојитељи и родитељ, односно старатељ детета, споразумно изврше избор и ако орган старатељства процени да је такав споразум у најбољем интересу детета. Орган старатељства треба да процени да ли је родитељ, односно старатељ, означио усвојитеље које добро познаје и за које може навести прихватљиве аргументе да ће се добро старати о детету у његовом најбољем интересу. Орган старатељства цени да ли

Међудржавна усвојења изазивају бројне полемике. Њиховим заснивањем се доводи у питање и опстанак културног, етничког и верског идентитета детета. Истиче се постојање ризика злоупотребе деце под велом међународних усвојења и учесталост трговине децом ради усвојења у појединим државама, због чега је приметна тенденција затварања појединих држава према међународним усвојењима. Са друге стране, за децу за коју се не могу наћи усвојитељи међу домаћим држављанима, међудржавно усвојење, често, представља најбољу опцију за збрињавање. Кривични законик Републике Србије у члану 389. инкриминише дело *Трговине малолетним лицима* ради усвојења. То је посебан вид трговине малолетним лицима, углавном малом децом, која за новчану накнаду, директно или преко посредника, постају део друге породице.

Међудржавно усвојење као облик збрињавања, Конвенција о правима детета предвиђа само ако дете није могуће збринуту путем неког другог облика заштите које предвиђа домаће законодавство. Конвенција у члану 20. утврђује обавезу држава да обезбеде поштовање дететовог етничког, верског, културног и језичког порекла. Такође, супсидијарност,

---

усвојитељи имају општу подобност за усвојење и посебну подобност у односу на конкретно дете што, у овом случају, подразумева и висок степен њихове етичности. Неетичним се сматра понашање свих лица која са позиције своје професије или радног места, стичу предност за усвојење конкретног детета, јер им је пре других, позната чињеница рођења детета или намера родитеља да дају сагласност за усвојење. Неетично се понашају и запослени у центрима за социјални рад који дају информације о деци и родитељима деце, са намером да, одређене особе ван стручне процедуре, стекну предност за усвајање детета. Уколико је споразум закључен у циљу избегавања законске процедуре усвојења, орган старатељства би имао обавезу да поднесе тужбу за заштиту права детета, односно за лишење родитељског права, а у складу са чл. 263. и 264. Породичног закона. У мишљењу се наводи да, како се у овом случају ради о “отвореном усвојењу које подразумева одржавање личних односа између детета и његових родитеља и изградњу његовог личног и породичног идентитета у складу са биолошким пореклом”, орган старатељства је дужан, сходно члану 313. ст. 3. Породичног закона, да препоручи родитељима и означеним усвојитељима да се укључе у психо-социјално саветовање, јер се одговорност њихове одлуке проверава и везано за могућност остваривања суштински „двојног родитељства”. По Породичном закону не постоји право на одржавање личних односа са родитељима након заснованог усвојења, из чега произилази да наведено мишљење није у складу са законом. Међутим, оно може представљати смерницу за будуће измене закона у овој области. Уколико би закон регулисао споразум о комуникацији након заснованог усвојења и права и обавезе страна у споразуму, постојала би могућност избора између отвореног и затвореног концепта усвојења и потпунија заштита дететовог права на (благовремено) сазнање порекла. А. Човић, Д. Човић, ”Избор концепта усвојења са аспекта заштите права детета на сазнање свог порекла”, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 4/2013, 647 - 648.

као један од основних принципа на којима почива Конвенција о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу, подразумева да су државе уговорнице у обавези да исцрпе све видове заштите у земљи порекла, а тек уколико они нису доступни, да приступе тражењу породичног смештаја у другој држави. Породични закон РС не прописује такву обавезу државе. Уношење такве одредбе у наше породично законодавство, било би неопходно и у складу са одредбама наведених конвенција. Пред надлежним органима је задатак да ово усвојење реализују у најбољем интересу детета и уз његову потпуну заштиту, јер позитивни ефекти овог облика заштите деце претежу над негативним само под претпоставком активног учешћа државе у сузбијању уочених злоупотреба.³⁰

За крај, не треба заборавити значај социјалне подршке у борби против различитих стресора којима је адоптивна породица изложена. Она олакшава усвојитељима усавршавање знања и вештина неопходних у вршењу њихове функције и омогућава им да кроз интеракцију са стручним лицима и другим усвојитељима, лакше преброде све проблеме са којима се могу суочити током одрастања детета. Неформални систем подршке, који поред родитељских група за подршку, подразумева и подршку пријатеља, родбине и комшија, подједнако је важан као и формални систем подршке коју би требали да пружају обучени професионални радници. Усвојитељи најчешће мисле да само дете са видљивим хендикепом има посебне потребе и да усвојење детета нижег календарског узраста, без видљивих дефеката, представља довољну гаранцију за успешан процес прилагођавања и квалитетне односе у будућности. Међутим, децу са посебним потребама, поред деце са видљивим физичким, менталним или емоционалним хендикепом, представљају и деца без видљивог хендикепа која захтевају веће ангажовање усвојитеља и стручну помоћ. Узроци тога могу бити различити, као занемаривање и изложеност физичком, психичком или сексуалном насиљу, штетни утицаји током трајања трудноће, чије последице не морају бити видљиве одмах и могу доћи до изражаја касније или старији календарски узраст у моменту заснивања усвојења.³¹ Данас преовлађују мишљења да ниједно дете није неподобно за усвојење и да је од фокусирања на његову прошлост, важније оријентисање на садашњост и будућност детета.

---

³⁰ А. Човић, (2017а), 110 - 111.

³¹ А. Човић, "Усвојење деце са посебним потребама и изазови у постадоптивном периоду", *Зборник за криминолошка и социолошка истраживања*, 2/2012, 213.

7. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Анализом домаћих правних прописа и међународних извора права у области заштите права деце, може се закључити да је Република Србија предузела велики број неопходних корака у циљу хармонизације и усаглашавања домаћег законодавства са релевантним међународним конвенцијама и утврђеним стандардима од стране надлежних међународних тела. У нашој држави постоји задовољавајућа законска основа која, у погледу садржине, јемчи потпуну реализацију и заштиту дечијих права. Са друге стране, у ситуацијама када је заштиту потребно пружити у реалном животу, ефекти често изостају или се на њихову реализацију чека неоправдано дуго. Стиче се утисак да између институција и појединаца који поступају у овим предметима, не постоји довољна, потпуна и координисана сарадња, услед чега ни најбољи закон не може да се примени на одговарајући начин. Из тог разлога изостају и очекивани резултати који би требали да се реализују у пракси.

Чињеницу да се као друштво не можемо похвалити ефикасном применом правних прописа и благовременим извршењем судских одлука, потврђују и подаци Европског суда за људска права у Стразбуру који се односе на нашу државу.³² Такође, треба узети у обзир да је проценат

---

³² Од априла 2004. године када је Република Србија преузела на себе дужност поштовања обавеза из Европске конвенције о људским правима и основним слободама, у наредне четири године, Европски суд за људска права у шеснаест случајева донео је пресуде против наше државе. Највећи број пресуда односио се на кршење права на правично суђење због дужине трајања поступка и неизвршавања правоснажних пресуда домаћих судова. Две пресуде су донете због повреде права на слободу изражавања, а једна је била из области породичних односа (случај В.А.М. – приступ и одржавање контакта са дететом). Крајем 2011. године регистровано је 6750 представки пред Европским судом против Србије, што је чинило 4,5% од укупног броја представки пред Судом. Иако је према подацима из 2017. године Србија смањила број неизвршених пресуда Европског суда за људска права и више се не налази међу првих десет земаља са највећим бројем неизвршених пресуда, ситуација још увек није задовољавајућа. Само 2016. године, донета је 21 пресуда против наше земље: у 19 је утврђена повреда права гарантованих Европском конвенцијом, док је у две пресуде утврђено да их нема. У Државном правобранилаштву наводе и да су током 2016. године извршене исплате свих пресуда и одлука из 2014. и 2015. године, које нису биле исплаћене. За извршење неких пресуда је састављено и више акционих планова, као што је случај за предмет несталих беба. У предмету З.Ј. против Србије утврђено је да држава није пружила родитељима о преминулом новорођеном детету 1983. године. Суд је одложио разматрање свих сличних предмета против Србије до извршења те пресуде. Више о томе на [Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights /Serbia/ Case Zorica Jovanovic v. Serbia \(21794/08\)](#)

грађана који мисле да је у Србији присутан висок степен дискриминације висок и износи око 65%. Ово јасно показује да државне институције не уживају неопходно поверење и да је због тога тешко доћи до правог податка о броју људи који су се суочили са кршењем и непоштовањем својих законом загарантованих права и слобода. Услед одсуства поверења у рад институција, појединци их често заобилазе процењујући да је неизвесно да ли ће и када добити неопходну заштиту. Када говоримо о правима деце, ситуација је сложенија и због њиховог узраста и немогућности да самостално предузимају кораке у циљу заштите својих права. Из тог разлога, од кључног значаја је информисање, континуирана едукација и сарадња родитеља, запослених у предшколским и школским установама и свих који на било који начин долазе у контакт са децом и учествују у раду са њима (запослени у полицији, судовима, тужилаштву, центрима за социјални рад, адвокати).

Не смемо заборавити да су деца срж породице као основне ћелије сваког друштва, чија се зрелост најбоље може оценити узимајући за параметар срећу најмлађих чланова који у њему живе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Човић, А, ”Усвојење деце са посебним потребама и изазови у постадоптивном периоду”, *Зборник за криминолошка и социолошка истраживања*, 2/2012, 205-215.
2. Човић, А, Човић, Д, ”Избор концепта усвојења са аспекта заштите права детета на сазнање свог порекла”, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 4/2013, 635-652.
3. Човић, А, ”Начини злоупотребе деце путем интернета”, *Интернет и друштво*, Ниш, Српско социолошко друштво, Филозофски факултет Универзитета у Нишу и Институт за упоредно право, 2014, 379-393.
4. Човић, А, ”Насиље над децом – појавни облици и мере заштите”, *Насиље у Србији – узроци, облици, последице и друштвене реакције*, Београд: Криминалистичко – полицијска академија, 2014, 368-382.
5. Човић, А, *Права детета – еволуција, реализација и заштита*, Београд: Институт за упоредно право, 2017.
6. Човић, А, ”Штета услед нереализовања алиментационих захтева и правна регулатива у овој области”, *Одговорност за штету, накнада штете и осигурање*, Зрењанин: Удружење за одштетно

- право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, 2017, 133-147.
7. Davidson Julia at al., *Online Abuse: Literature Review and Policy Context*, 2001, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.473.1618&rep=rep1&type=pdf>, 01.05.2019.
  8. Mitchell et al., "The Internet and Sexual Abuse", *Child Maltreatment* 10 (1), 2005, 54.

ПРАВНИ ПРОПИСИ И СУДСКЕ ОДЛУКЕ

1. Abortion Act of 1974, SFS 1974:595
2. Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations.
3. Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights /Serbia/ Case Zorica Jovanovic v. Serbia (21794/08) http://www.zastupnik.gov.rs/uploads/jankovic_z_pr_21794-08_eng.pdf, 01.05.2019.
4. Европска конвенција о људским правима, Савет Европе, 1950, "Службени лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 9/2003.
5. Закон о забрани дискриминације, "Службени гласник", бр. 22/2009.
6. Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, "Службени гласник РС", бр. 32/2013.
7. Конвенција о правима детета, УН, 1989, "Службени лист СФРЈ – Међународни уговори", бр. 15/1990 и "Службени лист СРЈ", бр. 4/96, 2/97.
8. Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству, Њујорк, 20.6.1956, "Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори и други споразуми", бр. 2/60.
9. Кривични законик Републике Србије, "Службени гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.
10. Породични закон, "Службени гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011, 6/2015.
11. Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама, "Службени лист СЦГ", бр. 6/2003.
12. Устав Републике Србије, "Службени гласник РС", бр. 98/2006.
13. Устав Републике Србије, "Службени гласник РС", бр. 1/1990.

Ana COVIĆ, Ph.D

Senior Research Associate, Institute of Comparative Law in Belgrade

**FAMILY AT THE CROSSROAD - CHALLENGES AND
POSSIBILITIES TO RESPOND ON THEM**

Summary

Although we get the impression that all segments of our lives are legally regulated, in the field of human rights, many of them are not realized and remain only a letter on paper. As the youngest members of the social community, children can not independently take care of the realization and protection of their own rights. These obligations are legally assigned to their closest relatives, who are often in the role of offenders who violate the rights of children. The work of state bodies and services responsible for acting in this field indicates that they are under-trained in them, without sufficient budgetary resources necessary for adequate provision of protection, when it is denied in the family environment. The duration of the proceedings, and sometimes the prescribed procedure, makes it difficult to act promptly, thus prolonging the violation of rights.

The paper discusses the importance of family planning as one of the basic prerequisites for its functioning and creating an environment for a healthy life and the development of all its members, with particular reference to the causes and consequences of domestic violence, as a more and more present sociological phenomenon and challenges for the legal profession. Life in contemporary conditions has confronted us and has introduced to us the various dangers that the Internet carries as a window into the virtual world and has confirmed that the law has use value only if it adapts to changes in the physical world around us, monitors them and regulates them in a way that will be for all participants provide a safer life and work in it. Sometimes, as in the case of avoiding giving alimony, we are talking about the economic form of violence, which is still not sufficiently recognized and sanctioned, given the lack of sufficiently widespread awareness of all its consequences. If the family is the basic cell of a society, the child is the core of that cell, and therefore his right to live in a family, a life worthy of a little man, must be number one priority. Today, when the family is at a crossroads, the challenges it faces are increasing, as is our obligation to respond to them.

Key words: family, children's rights, family violence, child support.